

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»
Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Підкомітет з питань регіонального та транскордонного співробітництва між Україною та
країнами ЄС Комітету Верховної Ради України
з питань європейської інтеграції
Кафедра польської мови як іноземної Ягеллонського університету
Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада Світового Конгресу Українців
Наукове Товариство ім. Шевченка (Нью-Йорк)

УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ

Збірник матеріалів
IV Міжнародної
науково-практичної конференції

9 – 10 листопада 2016 року, Львів

УДК 811.161.2'243'373.46-116.6:37.016

ББК 373

У 27

Редакційна колегія:

Винницька-Юсипович О. А. (д-р), Канада
Ключковська І. М. (к. педаг. н., доц.), Україна
Козловська І. М. (д. педаг. н., проф.), Україна
Кочан І. М. (д. філол. н., проф.), Україна
Мукан Н. В. (д. педаг. н., проф.) Україна
Пономарева О. (к. філол. н., доц.), Італія

У 27 Українська мова у світі : Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, 9-10 листопада 2016 р. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 335 с.

ISBN

До збірника увійшли наукові доповіді та виступи учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Українська мова у світі», яка відбулася 9-10 листопада 2016 р. Об'єктом наукового обговорення стали питання методики викладання української мови як іноземної, організації навчального процесу в українознавчих осередках у світі, використання новітніх технологій у навчальному процесі. Збірник призначений для широкого кола науковців, студентів, аспірантів, викладачів української мови як іноземної.

УДК 811.161.2'243'373.46-116.6:37.016

ББК 373

Відповідальний за випуск: Галина Темник

Комп'ютерна верстка: Ірина Побран

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори. Точки зору авторів публікацій можуть не збігатися з точкою зору редколегії збірника.

© Національний університет
«Львівська політехніка», 2016

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ ТА ПІДВИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ У РОСІЙСЬКОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (ДОСВІД КАФЕДРИ СУСПІЛЬНИХ НАУК ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Ольга Сікорська, Ольга Шаніна, Олена Уварова

У статті представлено досвід викладання української мови як іноземної викладачами кафедри суспільних наук Одеського національного медичного університету, подано аналіз процесу навчання та низку пропозицій щодо його покращення. Проінформовано про досвід підвищення української мовленнєвої компетенції у викладачів університету.

Ключові слова: українська мова як іноземна, білінгвізм.

The article is devoted to the experience of teaching Ukrainian as a foreign language by the lecturers of the Department of Social Sciences of the Odessa National Medical University, to the analysis of the learning process and a number of suggestions for its improvement. It was informed about the experience of raising of Ukrainian speech competence of University lecturers.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, bilingualism.

Сучасний процес реформування освіти спонукає до розробки нової методології викладання української мови як іноземної. Модернізація національної освітньої галузі вимагає не лише залучення нових знань, але й формує нові підходи до навчання, змушуючи коригувати освітній простір, навчальні програми, педагогічні технології [10]. Динаміка освітнього процесу викликає кардинальні перетворення у процесі підготовки іноземних студентів у вищому медичному навчальному закладі [1]. Удосконалення методології вивчення української мови як іноземної, постійне оновлення засобів, пристосування до реалій життя, використання інноваційних технологій залишається актуальним [2].

Метою статті є висвітлення досвіду викладачів кафедри суспільних наук Одеського національного медичного університету (ОНМедУ) у викладанні української мови як іноземної та підвищення знання української мови викладачами університету. Завдання, які вирішені у статті такі: висвітлити проблеми викладання української мови як іноземної, проаналізувати засоби, що використовуються для його покращення викладачами кафедри суспільних наук ОНМедУ, а також проінформувати про досвід проведення курсів української мови для викладачів.

Різноманітні аспекти методики викладання української мови як іноземної висвітлено у працях Л. Антонів, Л. Бей, Л. Васильєвої, Л. Паламар, Л. Селіверстової, А. Чистякової, Т. Лагути, О. Тростинської, Д. Мазурик, З. Мацюк, М. Мовчан, Б. Сокола, О. Іванишин, Н. Станкевич та ін.; сферу адаптаційних процесів іноземних студентів в україномовному середовищі досліджували лінгводидакти О. Біляєв, І. Жовтоніжко,

Т. Єфімова, Ю. Жлуктенко та ін., проте проблема навчання професійного мовлення іноземних студентів, зокрема в умовах білінгвізму не стала предметом всебічного висвітлення науковців [3].

Білінгвістичні умови наклали відбиток на гуманітарну складову вищої освіти. Існують певні специфічні труднощі під час викладання української мови студентам, які є громадянами інших держав. Ці труднощі пов'язані, насамперед, з мотивацією до сумлінного вивчення дисципліни. Українська мова може бути необхідною студентам-іноземцям на старших курсах під час спілкування з пацієнтами, при використанні офіційних документів, користуванні ТБ та Інтернет тощо. Але тут стикаємося з проблемою російськомовного оточення, і в іноземців не виникає мотивації та потреби вивчати українську мову. Майже повна відсутність спілкування державною мовою на вулицях міста, де навчаються студенти-іноземці, у неформальному спілкуванні у стінах самого університету із часом суттєво знижують мотивацію до вивчення дисципліни. Тому необхідно зацікавити студента, створити умови легкого сприйняття матеріалу з української мови, щоб цей процес проходив якісно.

Варто враховувати, що вагому частку навчального матеріалу студентам запропоновано вивчати самостійно. Творчий метод, репродукція матеріалу, аналіз отриманих знань є важливими у формуванні навичок самостійної роботи, на яку сьогодні орієнтується освітній процес в Україні. Відтак, перед викладачем української мови як іноземної постає низка завдань: стимулювати мотивацію іноземних громадян до навчання; орієнтуватися на комунікативний підхід; працювати у тісній співпраці з викладачами історії та культури України; вивчати аудиторно лише той матеріал, який є складним для самостійного вивчення; у доборі лексичного та комунікативного матеріалу дотримуватися загальнопедагогічного принципу зв'язку навчання з життям.

Дієвим під час вивчення української мови є лінгвокраїнознавство, яке дає можливість пізнати українську історію та культуру [6, 8, 9]. Викладання українознавчих дисциплін іноземним студентам має й навчально-виховний аспект. Тісна співпраця філологів та істориків, зв'язок лексичного, інформаційного, наочного матеріалу дає змогу полегшити осягнення українознавчих дисциплін студентами-іноземцями, створить мотивацію і зацікавлення. Це реалізується через добір відповідного лексичного матеріалу, опрацювання текстів, що сприятимуть ефективності цього процесу. Використання лінгвокраїнознавчих матеріалів стимулює мотивацію студентів, формує й підтримує інтерес до вивчення іноземної мови. До робочого лінгвокраїнознавчого матеріалу належать: автентичні тексти (уривки з художньої прози, статті з журналів та газет), автентичні діалоги, вірші, пісні. Розширенню обізнаності студентів у всіх сферах життєдіяльності сприятиме також перегляд телепередач, документальних та художніх фільмів мовою, яка вивчається [6]. Вивчення мови допомагає осягнути історію і культуру народу, лінгвокраїнознавча інформація допомагає опанувати мову.

Педагогічний колектив кафедри суспільних наук долучає студентів-іноземців до виховних заходів культурного і державного значення. Студенти з різних країн відзначали День рідної мови, брали участь у кафедральній науковій конференції. Заплановано проведення олімпіади серед іноземців на знання української мови. Таким чином, студент-іноземець, навіть не оволодівши українською мовою на високому рівні, стає носієм знань про Україну та багату культуру нашої країни.

Викладачі української мови ОНМедУ використовують відеозаписи з повсякденного життя, художні фільми, навіть мультфільми, які наочно демонструють функціонування української мови. Відеоматеріали знайомлять іноземних громадян з побутом, традиціями, особливостями менталітету українців, що, крім іншого, полегшує соціальну адаптацію студентів і додає знань при вивченні історії та культури. Під час аудиторних занять надається перевага усним завданням, урізноманітнюються форми роботи: аудіювання, робота в парах, рольові ігри, спонтанне складання мікродіалогів, використання комунікативних моделей різних побутових ситуацій, орієнтація студентів на конкретні життєві випадки, де володіння українською мовою стане в нагоді: відвідання столиці України, заповнення бланків документів, користування послугами супермаркетів, пошти тощо [4].

Навчання мови формує не лише лінгвістичну, але й загальну культурно-національну складову сприйняття нового середовища, таким чином у студента формується мовна свідомість, яка полегшує сприйняття мовних формул на тлі загальних культурно-національних особливостей. На кафедрі суспільних наук іноземним студентам забезпечена можливість доторкнутися до реальних предметів українського національного середовища: традиційний одяг, предмети побуту, фото тощо.

На заваді вищевикладеному знаходиться мала кількість широко апробованих методик викладання української мови як іноземної на мові-посереднику, відсутність якісного матеріалу англійською мовою, незначна кількість адаптованих історичних навчальних посібників, проблема транслітерації власних імен, правильного перекладу специфічних історичних понять, термінів. Необхідно вже на початку навчання використовувати національно-культурний шар української лексики, без якої неможлива навчально-пізнавальна діяльність студентів із засвоєння духовних цінностей української культури.

Необхідність полягає у створенні адаптованих підручників, тому що рівня знання англійської студентами не завжди достатньо для сприйняття і оволодіння інформацією, поданою у спеціальних наукових виданнях. Ці підручники мають містити не лише текстовий матеріал і перелік запитань до нього, але творчі та пошукові завдання. Продуктивним є створення англійськомовної навчально-методичної бази для самостійної роботи студентів: електронні підручники і посібники, презентації. Навчально-методичні відеоматеріали з англійськими / українськими / російськими субтитрами реалізували б одночасно процес сприйняття мови, осягнення лексики, знайомство з українською культурою.

Методологія навчання української мови як іноземної перебуває на етапі становлення і обміну досвідом. Наприклад, для забезпечення якісної організації самостійної роботи студента викладацьким колективом кафедри суспільних наук розроблено «Робочий зошит з української мови» (окремо для російськомовних і для англійськомовних громадян інших країн), який можна використовувати для виконання письмових завдань аудиторно, для самостійної домашньої роботи студента, для відпрацювання пропущених занять. Наявність такого зошита як додатка до підручника значно полегшує роботу в академічних групах з різним рівнем володіння англійською мовою.

На жаль, навчального навантаження недостатньо, щоб охопити всі напрямки викладання мови. А, наприклад, в медичному закладі вищої освіти необхідним є ще й подання української лексики за професійним спрямуванням. Слід пам'ятати, що вивчення української мови як іноземної, можливе тільки тоді, коли засвоєння мовленнєвого матеріалу веде до формування в іноземця системи мови, коли він може будувати фрази відповідно до правил граматичного оформлення і слововживання в акті спілкування [5, с. 78]. Навчального ж навантаження з дисципліни достатньо лише для вивчення окремих слів, готових фраз у діалогах, що на разі не забезпечує оволодіння українською мовою.

Враховуючи мовну специфіку Одещини, проблему використання української мови необхідно поширювати і на викладацьке коло. Останніми роками активно працюють курси для професорсько-викладацького складу університету, де викладачі не тільки удосконалюють знання граматики та правопису, але й отримують навички вільного спілкування українською мовою на суто науковому рівні. Також університет невпинно збільшує видавництво україномовних підручників і підготовку методичних матеріалів. Але покращення потребує розмовний аспект.

Видається актуальним створення нової технології навчання української мови з опорою на українознавчий лінгвістичний і лінгводидактичний досвід, удосконалення традиційних підходів у лінгводидактиці, спрямованих на формування мовної, мовленнєвої і граматичної компетенцій, урахування кроскультурного компонента і оволодіння знаннями про традиції, звичаї, норми поведінки, особливості світобачення іноземних студентів задля ефективного та продуктивного навчання української мови [7, с. 111].

Отже, викладання української мови як іноземної потребує особливого педагогічного такту, знання психолінгвістичних аспектів оволодіння іноземною мовою, вправності у застосуванні найрізноманітніших методів та прийомів навчання. Враховуючи вищесказане, продуктивною видається спільна праця викладачів української мови та історії України і культури, що якісно покращить викладання всіх дисциплін. Крім того, постійно актуальним в умовах білінгвізму видається підвищення рівня знання української мови професорсько-викладацьким складом.

Література:

1. Главацька Л. І. Актуальні проблеми мовної підготовки студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах України / Л. І. Главацька, С. В. Панченко, Л. М. Поліщук // Наукові записки. – 2013. – Вип. 1. – С. 33-41.
2. Зарицька А. І. Інноваційні методи викладання української мови як іноземної / А. І. Зарицька, Ю. В. Турченко // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 44. – С. 182-185.
3. Кісіль Л. М. Особливості навчання українського професійного мовлення студентів-іноземців в умовах білінгвізму / Л. М. Кісіль // Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. – 2016. – Вип. 53. – С. 185-191.
4. Колтунов О. Проблема викладання української мови як іноземної в ситуації білінгвізму за кредитно-модульної системи організації навчального процесу / О. Колтунов, О. Сікорська, Т. Оладько // Матеріали дистанційної семінару-

- наради завідувачів кафедр української мови вищих медичних та фармацевтичних закладів України, 23.04.2012 р., Харків. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nuph.edu.ua/ru/инновационные-технологии-в-учебном/>
5. Кравцова Н. Особливості навчання іноземних студентів української мови в російськомовному оточенні / Н. Кравцова // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2008. – Вип. 3. – С. 76-78.
 6. Максименко Г. А. Застосування лінгвокраїнознавчих матеріалів у викладанні української мови як іноземної / Г. А. Максименко // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 34. – С. 280-286.
 7. Пальчикова О. О. Проблеми навчання української мови в іншомовній аудиторії / О. О. Пальчикова // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. – Vol. 9. – 2013. – P. 109-112.
 8. Романенко Л. В. Лінгвокраїнознавчі прийоми у викладанні української мови як іноземної / Л. В. Романенко // Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, Маріуполь, 5 лютого 2016 р. – Маріуполь: МДУ, 2016. – С. 121-123.
 9. Самусенко О. Пошуки ефективних методів викладання лінгвокраїнознавства української мови іноземним студентам / О. Самусенко // Українська мова у світі: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 8-9 листопада 2012 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 226-235.
 10. Фоміна Л. В. Традиційні та інноваційні підходи до вивчення української мови як іноземної у вищій медичній школі / Л. В. Фоміна, Т. В. Скорбач, І. І. Кулікова // Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Харків, 23.04.2016 р. – Х.: ХНМУ, 2014 – С. 248-252.